

Cezayir'in Önleyici ve Aktif Libya Politikası?

“

Cezayir, NATO tarafından da olsa Libya'ya yapılacak herhangi bir dış müdahaleye karşı çıkmıştır. Cezayir'in bu Libya politikasının temelinde, askerî müdahalelere karşı siyasi çözümleri ve uluslararası güçlerin girişimlerine karşı ise bölgesel düzeni önceleme yatmaktadır.

”

Abdennour Toumi

Uzman, ORSAM

Muammer Kaddafi rejimine karşı 2011 yılında başlayan ayaklanmaların ilk günlerinden beri Cezayir, Libya'da doğrudan müdahale yerine arabuluculuk rolünü tercih

etmiştir. Bu süreçte diplomasiye olan bağlılığını gösteren Cezayir yönetimi, uluslararası kurumları desteklemiş ve

meşru güçlerin egemenlik haklarına saygı göstermiştir. Yine dış müdahale karşıtı bu politikasının bir yansıması olarak Cezayir, NATO tarafından da olsa Libya'ya yapılacak herhangi bir dış müdahaleye karşı çıkmıştır. Cezayir'in bu Libya

politikasının temelinde, askerî müdahalelere karşı siyasi çözümleri ve uluslararası güçlerin girişimlerine karşı ise bölgesel düzeni önceleme yatmaktadır.

Bununla birlikte, Cezayir'de ordunun ülke içi gelişmelere yoğun-

laşmasına yol açan Hirak gösterilerinin oluşturmuş olduğu iç dinamik Cezayir'in Libya'ya odaklanmasını engellemiştir. Gösteriler boyunca ordunun bir başka önceliği, Sahel ülkelerinden gelecek güney kentlerine sızmaya çalışan yasa dışı göçmenlerle mücadele etmek olmuştur. Yine ülkenin güney sınırlarında bulunan çölde silah ticareti yapan silahlı İslamcı gruplar da bir başka endişe konusu olmuştur. Ancak iç dinamiklerin doğurduğu bu zorluklara rağmen, Cezayir'in Libya konusunda harekete geçmesinin bir zaruret olduğunu belirtmek gerekir.

Cezayir bir süredir alt-bölgesel istikrar konusuna öncelik vermektedir. Libya ile 1.311 km'lik sınırı bulunan Cezayir, Libya'da yaşanan olayları iç güvenlik meselesi olarak görmektedir. Tek taraflı kontrolün olduğu güney ve Libya sınırları, Sahel ülkelerinde hala varlığını sürdüren el-Kaide ve IŞİD militanları, Cezayir için doğrudan tehditler olarak değerlendirilmektedir.

Cezayir'in Temkinli İdealizmi

2011'den beri Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde yaşanan gelişmeler, Cezayir'in ulusal güvenlik konusunda daha temkinli bir politika takip etmesine sebebiyet vermiştir. Bu ulusal güvenlik anlayışı da Libya iç savaşını durdurma konusunda Cezayir'in istekliliğini pekiştirmiştir. 2013 yılında Libya sınırına yakın olan Illizi'de yaşanan rehine krizi, Aïn Amenas'te gaz tesislerine yapılan saldırılar ve 2012'de Mali'nin Kuzey'inde patlak veren kriz bu endişenin doğruluğunu göstermiştir.

Yaşanan tüm bu gelişmeler ordu ve istihbarat servisi için uyarı niteliği taşımıştır. Bu bağlamda iç güvenlik tesis edildikten sonra bölgesel güvenliğin güçlendirilmesi ve supranasyonel silahlı gruplarla mücadele edilmesi Cezayir için öncelikli politika haline gelmiştir. Mayıs 2020'de kamuoyu ile paylaşılan anayasa taslağına göre Cezayir ordusu, Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği ve Arap Birliği ile birlikte barışma koruma operasyonlarına katılabilecektir. Ayrıca bu taslak ile cumhurbaşkanının parlamentoda üçte iki oy çoğunluğunu kazanması halinde Cezayir'in sınır dışı operasyon başlatmasının önü de açılmaktadır. Anayasa değişikliği önerilerinin bu maddeleri, birçok analist tarafından 2011 sonrası Libya krizinin Cezayir'in ulusal güvenlik algısında getirdiği değişimlerin yansımaları olarak yorumlanmıştır. Cezayir'in çevresindeki kırılğan istikrar durum göz önünde bulundurulduğunda, bu anayasa önerisinin Cezayir'e gerektiğinde bazı ülkelerde operasyon yapabilmesinin önünü açmasının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bazı AB ve Arap ülkelerinin Halife Hafter milislerini desteklemesi, Cezayir ve Tunus'un Libya krizindeki politikasını bir dereceye kadar zorlaştırmıştır.

Güvenlik Gerekçeleri ve Politika Değişimi

Cezayir'in aktiflik kazanan politikası, Libya ve Sahel'de yaşanan

olaylar bağlamında incelendiğinde haklılığı anlaşılmaktadır. Cezayir uluslararası meşruiyeti kabul edilen hükümete tam destek verdiğini açıklamış, çözümün dış askerî müdahale olmadan gerçekleşmesi çağrısını yineleyerek BM destekli Libya diyalog grubu aracılığıyla kapsamlı bir diyalog ve siyasi çözüm vurgusu yapmıştır. Libya'daki siyasi kriz ve iç savaşa bir son vermek amacıyla Cezayir'in olası paydaşları Tunus, İtalya, Türkiye ve bunlara ek olarak Rusya olabilir. Böylece Cezayir ordusu, bölgesel ve yerel aktörlerle iş birliği içerisinde Libya istikrarı için somut bir çalışma yürütebilir.

Bununla birlikte, bazı AB ve Arap ülkelerinin Halife Hafter milislerini desteklemesi, Cezayir ve Tunus'un Libya krizindeki politikasını bir dereceye kadar zorlaştırmıştır. Ancak sahada son yaşanan gelişmeler güç dengelerini değiştirmiş, Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) güçleri savunmadan saldırı pozisyonuna geçmiştir. Batı'da Hafter milislerinden 5 kentin alınması yine kritik öneme sahip olan Vatiyye Askerî Üssü'nde kontrolün sağlanması bu değişen dinamiğe işaret etmektedir.

Cezayir, askerî seçenekleri masaya getirmeden önce krizin hafifletilmesi için iyi niyet göstermiştir. Bu noktada Cezayir-Türkiye yaklaşması, Abu Dabi eksenindeki Haftercilerin tüm çabalarına rağmen sahada ve masada önemli kazanımlar elde etmiştir. Yine Libya Başbaka-

nı Fayiz es-Serrac ve Hafter'in Moskova'da buluşmasında Cezayir'in aracılığı ve Ankara'nın çabaları etkili olmuş ancak ateşkes çağrılarını Abu Dabi baskısı sonrasında sonuç vermemiştir.

Sonrasında Berlin Zirvesi'nde önemli bir arabuluculuk girişiminde bulunan Cezayir; Fransa ve İtalya'nın eski sömürgelerine miras bıraktığı bölgesel siyasi boşluğu doldurmaya gayret etmiştir. Bu noktada Fransa ve İtalya'nın Libya ve göçmenler konusunda çok net bir anlaşmazlık içerisinde olduğunu ve İtalya'nın güneyinde yaşanan istikrarsızlıktan büyük endişe duyduğunu belirtmek gerekir.

Cezayir'in Yeni Bölgesel Rolü

Bölgesel ve uluslararası güçlerin çatışma bölgesine girmesi ve Libya'da vekalet savaşları yürütmesi, Cezayir'in Libya'yı sadece komşu olarak görmemesine sebep olmuştur. Bu durum Cezayir'i rahatsız etmekte; yaşanan olaylar siyasi istikrar ve ulusal güvenlik için önemli bir tehlike olarak değerlendirilmektedir. Ancak Cezayir'in bu pro-

aktif tavrı bölgede güçlü bir ülke görmek istemeyen güçleri rahatsız etmektedir.

Cezayir Libya'da ulaşılabilecek olan çözümün bir parçası olmak için çabalamakta ve kendisi dahil olmadan yapılan bir planın Libya istikrarını sağlayamayacağını düşünmektedir. Cezayir'in son yıllarda şahit olduğu iç zorluklar bölgede elini zayıflatsa da birçok analist, Cezayir'in Libya krizindeki rolünün önemine işaret etmeye devam etmektedir. Libya günümüz itibarıyla bir çok açıdan 1989 Taif Anlaşması öncesindeki Lübnan'ın iç savaş durumunu çağrıştırmaktadır. Ancak Libya'nın Lübnan gibi mezhepsel bir devlet olmadığını hatırlamak faydalı olacaktır.

Dolayısıyla Cezayir, 2015'teki Suheyrat Anlaşması'nın Hafter tarafından tamamen yok sayılma-

sından itibaren başka bir plan üzerinde çalışıyor gibi görünmektedir. Bu bağlamda da yeni bir müzakere sürecinin hedeflendiği söylenebilir. Geçtiğimiz hafta, Hafter'in muhatap alınmayacağını bildiren Serrac ve UMH güçlerinin sahada ilerleyişi muhtemel bir müzakere planını ve bu müzakerenin kapsamını etkileyecektir.

“

Libya'daki toplumsal istikrarının sağlanmasında Cezayir'in önemli bir rolü olabileceği aşikardır. Libya denkleminin çözüm noktasında kritik etkisi bulunan kabileler ile Cezayir'in iyi ilişkilere sahip olduğu göz önüne alındığında bu rolün önemi daha rahat anlaşılabilir.

”

“Sahada kazanan masada da kazanır” söylemi haklılığını her zaman ispat etmiş olsa da Libya'nın karmaşık sosyo-politik durumu göz önüne alındığında, sahaya ek olarak toplum nezdinde bir konsensüsün sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, Libya'daki toplumsal istikrarının sağlanmasında Cezayir'in önemli bir rolü olabileceği aşikardır. Libya denkleminin çözüm noktasında kritik etkisi bulunan kabileler ile Cezayir'in iyi ilişkilere sahip olduğu göz önüne alındığında bu rolün önemi daha rahat anlaşılabilir. Sonuç olarak önümüzdeki dönemde Libya temelli konferans çağrısı yapmaya hazır görünen Cezayir yönetiminin Kuzey ve Güney Sudan'a benzer şekilde Libya'nın bölünmesine razı olmayacağı anlaşılmaktadır. ■